

บทที่ 3

บทบาทและหน้าที่ทนายความในการดำเนินคดีแบบกลุ่มในต่างประเทศ

ขึ้นอยู่กับระบบกฎหมายของแต่ละประเทศว่าใช้กฎหมายใดเป็นสำคัญ ซึ่งโดยทั่วไปประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา หรือประเทศอังกฤษ โดยที่ประเทศอังกฤษ จะมีการดำเนินคดีในชั้นศาลนั้นจะมีความยุ่งยากเกินกว่าที่ประชาชนซึ่งเป็นคู่ความในคดีจะมีความเข้าใจ เพราะการฟ้องร้องและต่อสู้คดีจะเป็นไปตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา และศาลก็จะมีบทบาทเสมือนเป็นกรรมการควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลให้ เป็นไปตามกฎหมายบัญญัติไว้ โดยที่ศาลจะไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อเท็จจริงแต่อย่างใด หากแต่ปล่อยให้ทำหน้าที่ของบรรดาลูกขุน (Jury) เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ตัดสินข้อเท็จจริงในคดีโดยอาศัยการชั่งน้ำหนักจากพยานหลักฐานที่ทนายความของแต่ละฝ่ายเป็นผู้ นำเสนอขึ้นมาต่อสู้คดีว่า พยานหลักฐานของฝ่ายใดมีความน่าเชื่อถือมากกว่ากัน ซึ่งต้องอาศัยทักษะ ความสามารถและศิลปะในการพุดจาโน้มน้าวใจ เพื่อให้บรรดาลูกขุนรับฟังและคล้อยตามจนเกิด ความเชื่อ ดังนั้นวิชาชีพทนายความจึงเข้ามามีบทบาทมากในประเทศอังกฤษในฐานะเป็นตัวแทน ของคู่ความ โดยอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญทางกฎหมาย ซึ่งในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกาวิชาชีพ นักกฎหมาย (Legal Profession) ก็เป็นวิชาชีพที่ได้รับการยอมรับจากสังคม ทั้งนี้เนื่องจากสภาพ สังคมและเศรษฐกิจการเมืองของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นมีความซับซ้อนในการใช้บริการทาง กฎหมาย ทำให้มีความจำเป็นประกอบกับวัฒนธรรมทางการสังคม ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ใน ประเทศจะใช้กฎหมายในทางการป้องกัน (Preventive) มากกว่าการใช้กฎหมายในทางแก้ไข (Remedial Law) (สุวิทย์ สุวรรณ, 2540, หน้า 29)

สำหรับประเทศที่ใช้กฎหมายซีวิลลอว์อย่างประเทศเยอรมันหรือฝรั่งเศส วิชาชีพ ทนายความจะมีบทบาทไม่แตกต่างจากบทบาทของทนายความในประเทศไทยมากนัก โดยที่ ทนายความจะทำหน้าที่เพียงช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษาคดีและทำหน้าที่ในการว่าความ ดำเนินคดีแทนเท่านั้น ส่วนใหญ่ทนายความจะไม่ได้มีบทบาทในการพุดหรือแสดงออกใดๆ เพื่อ โน้มน้าวชักจูงใจให้ศาลเชื่อตามเหมือนในระบบคอมมอนลอว์แต่ศาลจะเป็นผู้พิจารณาและตัดสิน คดีจากพยานหลักฐานที่ปรากฏในสำนวนคดีแต่เพียงอย่างเดียว โดยการปรับข้อเท็จจริงที่ได้รับจาก

คำฟ้อง คำให้การ คำเบิกความ หรือคำแถลง ประกอบเข้ากับตัวบทกฎหมายที่มีอยู่ ซึ่งบ่อยครั้งที่ศาลจะเป็นผู้เรียกพยานหลักฐานที่จำเป็นจากคู่ความเอง ดังนั้นบทบาทของทนายความในประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายซีวิลลอว์จึงไม่ค่อยเด่นชัดเท่ากับในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ทำให้มีผลต่อการคิดค่าตอบแทนการว่าความ หรือค่าทนายความ

การดำเนินคดีในลักษณะของกลุ่มบุคคลเช่นนี้ถือได้ว่ามีจุดกำเนิดแรกมาจากการพัฒนาของหลักความยุติธรรม (Equity) ในประเทศอังกฤษ โดยเริ่มมาจากการพิจารณาพิพากษาในศาล “The Court of Chancery” ที่วางแนวทางว่า หากมีผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีหรือมีส่วนได้เสียกับคดีนั้นหลายคน บุคคลเหล่านั้นอาจขอเข้ามาร่วมเป็นคู่ความในคดีเพื่อให้ได้รับความผูกพันตามคำพิพากษาแต่ต่อมาปรากฏว่าในคดีอาจมีบุคคลที่เกี่ยวข้องมากขึ้น จนไม่สะดวกต่อการที่จะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามาในคดี ศาลจึงพิจารณาหลักการให้มีการดำเนินคดีแทนกัน โดยกำหนดหลักเกณฑ์ว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้นจะต้องมีผลประโยชน์ได้เสียที่เกิดขึ้นจากเรื่องเดียวกันและมีข้อเรียกร้องที่เป็นอย่างเดียวกัน ประกอบกับคำขอให้ศาลมีคำตัดสินนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ของบุคคลในกลุ่มนั้นๆ ต่อมาหลักการดังกล่าวจึงได้มีการนำมาบัญญัติไว้ในกฎหมาย “The Supreme Court of Judicature Act 1873” และมีการแก้ไขจนปัจจุบันได้นำมาบัญญัติไว้ในกฎหมาย “The English Rules of the Supreme Court” ในขณะเดียวกันประเทศที่ใช้กฎหมายคอมมอนลอว์ก็ได้มีการพัฒนากระบวนการวิธีการดำเนินคดีแบบกลุ่มเช่นนี้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือประเทศสหรัฐอเมริกาได้พัฒนาหลักเดียวกันนี้และนำไปบัญญัติไว้ในกฎหมายเฟเดอรัล รูล ออฟ ซีวิล โพรซีเจอร์ (Federal Rule of Civil Procedure) จากแนวทางการพัฒนากฎหมายดังกล่าวนี้จะสังเกตเห็นได้ว่า จุดเริ่มต้นหรือที่มาของการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ นั้นมีการพัฒนามาจากเหตุผลของประโยชน์ในการปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคลจำนวนมาก โดยให้บุคคลในกลุ่มที่มีประโยชน์ร่วมกันนั้น ตั้งตัวแทน (Representative Party) มาดำเนินคดีแทนเพื่อประโยชน์ของกลุ่มได้ แนวคิดดังกล่าวจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนากฎหมายที่รับรองการดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อมา

1. การดำเนินคดีแบบกลุ่มในระบบกฎหมายของสหรัฐอเมริกา

การดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศสหรัฐอเมริกาได้รับเอาระบบคอมมอนลอว์ มาจากประเทศอังกฤษมาใช้ทั้งในระบบของสหพันธรัฐและศาลระดับมลรัฐ จะมียกเว้นก็แต่ในมลรัฐ หลุยเซียน่า (Louisiana) เพียงแห่งเดียวเท่านั้นที่เป็นระบบซีวิลลอว์ โดยมีรากฐานมาจากประมวลกฎหมายนโปเลียน (Napoleonic Code)

บทบัญญัติเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มมีปรากฏอยู่ในรูล 23 (Rule 23) ของกฎหมายเฟเดอรัล รูล ออฟ ซีวิล โพรซีเจอร์ โดยเป็นคดีซึ่งเกี่ยวข้องกับบุคคลจำนวนมากที่มีสิทธิเรียกร้องเอาค่าจำเลยคนเดียวกันแล้ว ได้มีการรวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่ม (Class) เพื่อที่จะร่วมกันดำเนินคดีคดีแบบกลุ่มอาจเป็นประโยชน์ต่อสมาชิกกลุ่มในแง่ของจำเลยจำนวนทุนทรัพย์เรียกร้องที่ไม่พอต่อการฟ้องคดีโดยลำพัง นอกจากนี้ยังเอื้อต่อฝ่ายจำเลยให้ไม่ต้องใช้เวลาและทรัพยากรต่างๆ ในการดำเนินคดีไปกับสมาชิกในแต่ละราย

ในช่วงก่อนการจะมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การดำเนินคดีแบบกลุ่มยุคใหม่นั้น การดำเนินคดีแบบกลุ่มในสหรัฐอเมริกาเริ่มประสบปัญหาอันเนื่องมาจากการใช้ Rule 23 เดิมนั้น เพียงแค่มีโจทก์จำเลยอย่างน้อยฝ่ายละหนึ่งคนจากมลรัฐเดียวกัน ก็ถือว่าอยู่ในอำนาจของศาลระดับมลรัฐแล้ว แม้ว่ารัฐธรรมนูญของสหรัฐเพื่อลดปัญหาที่อาจเกิดจากความลำเอียงเข้าข้างกันกันด้วยภูมิดำเนา (Home Town Bias)

กระบวนการพิจารณาในการฟ้องคดีแบบกลุ่มของอเมริกานั้นทำโดยการยื่นฟ้องโดยโจทก์คนเดียวหรือหลายคนในนามของกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มต้องประกอบไปด้วยกลุ่มบุคคลหรือองค์กรธุรกิจที่ถูกกระทำละเมิดอันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเดียวกัน โดยปกติแล้วคดีเหล่านี้มักเกี่ยวเนื่องกับการกระทำลักษณะใดลักษณะหนึ่งของหน่วยธุรกิจ หรือสินค้าที่บกพร่องอย่างใดอย่างหนึ่งหรืออาจเป็นนโยบายใดๆ ที่มีผลกระทบต่อสมาชิกทั้งหมดของกลุ่มในรูปแบบอย่างเดียวกัน หลังจากที่มีการส่งหมายเรียกและส่งคำฟ้องแล้ว โจทก์จะต้องมีการยื่นคำร้องขออนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ซึ่งก็อาจเป็นไปได้ว่าในการพิจารณาอนุญาต ศาลอาจเรียกให้มีการตรวจสอบเอกสาร เพื่อตรวจสอบว่าสมาชิกกลุ่มดังกล่าวมีความเกี่ยวข้องกันอย่างแท้จริงเพียงพอ หลังจากนั้นจำเลยอาจยื่นคำร้องคัดค้านเข้ามาว่าคดีไม่เหมาะสมต่อการใช้วิธีพิจารณาคดีแบบกลุ่ม หรือผู้แทน โจทก์ไม่อาจเป็นตัวแทนของกลุ่มได้ดีเพียงพอ หรือมีความสัมพันธ์กับบริษัทที่ทำคดี นอกจากนี้ศาลยังมีอำนาจทำการตรวจสอบความสามารถและสถานภาพทางการเงินของบริษัทในการจัดการต่อผู้คดี โดยที่ศาลอาจต้องให้มีการส่งคำประกาศแจ้งให้ลงพิมพ์หรือประกาศโฆษณาต่อสาธารณะไปยังสถานที่ต่างๆ ซึ่งอาจปรากฏว่ามีสมาชิกของกลุ่มอยู่ กระบวนการพิจารณาในส่วนของการประกาศแจ้งนั้นมีด้วยกันหลายอย่างด้วยกัน อย่างแรกสุดคือประกาศแจ้งให้โอกาสในการเลือกออกจากกลุ่มโดยหากสมาชิกคนใดประสงค์ดำเนินคดีด้วยตนเองกฎหมายก็อนุญาตให้ทำได้ อย่างที่สองคือถ้าหากสมาชิกมีการยื่นข้อเสนอในการระงับข้อพิพาทอย่างใด ศาลก็จะสั่งให้ผู้แทนกลุ่มทำการส่งประกาศแจ้งการยุติข้อพิพาทไปยังสมาชิกทุกคนเพื่อให้ทราบว่าโจทก์จำเลยได้ตกลงที่จะยุติการดำเนินคดีกันแล้ว พร้อมทั้งสั่งในเรื่องค่าทนายความไปในคราวเดียวในกฎหมายวิธีพิจารณาความของสหรัฐนั้น คดีแบบกลุ่มต้องมีองค์ประกอบในเรื่องต่างๆ ดังต่อไปนี้ กลุ่มต้องมีขนาดใหญ่มาก

จนไม่สามารถดำเนินคดีโดยลำพังได้ (Impractical to make individual suits) ต้องมีข้อเรียกร้องที่มา จากข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอย่างเดียวกัน (There are common questions of fact or law) ข้อ เรียกร้องนั้นต้องมีแบบแผนเป็นอย่างเดียวกัน (Typical of Claims) สำหรับโจทก์หรือจำเลยทุกคน ผู้แทนกลุ่มต้องสามารถปกป้องผลประโยชน์ของสมาชิกได้อย่างเพียงพอ (Adequately protect the interests of the class) และเพื่อประโยชน์ในการคิดค่าเสียหายที่เป็นตัวเงินจะมีเกณฑ์ที่เพิ่มเข้ามา ได้แก่ความครอบคลุมของปัญหาของกลุ่มที่มีเหนือคดีของสมาชิกแต่ละคน (Predominance) และใน ประการสุดท้ายต้องสามารถแสดงได้ว่าเป็นวิธีที่ดีกว่าในการตัดสินคดี (Superior method to adjudicate claims)

การดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้รับการตรากฎหมายวิธีพิจารณาความ แพงทั่วไป เป็นกฎหมายที่ใช้ทั่วไปประเทศ คือ ใช้บังคับทั้งในระดับเฉพาะมลรัฐ และใช้ในระดับ ศาลสูง (Federal) ซึ่งในที่นี้กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่บัญญัติเป็นการทั่วไปใช้บังคับในศาล สูงของระดับประเทศ คือ กฎหมายเฟเดอรัล รูล ออฟ ซีวิล โพรซีเจอร์ (FRCP)

ซึ่งตาม Rule 23 ของ FRCP นี้เป็นบทบัญญัติทั่วไปสามารถนำไปปรับใช้กับคดีแพ่งทุก คดีโดยประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์นี้ จะบัญญัติเป็นการทั่วไปใช้ได้คดีแพ่ง ทุกประเภทต่างจากประเทศในกลุ่มซีวิลลอว์จะบัญญัติเรื่องการดำเนินคดีแบบกลุ่มนี้ลงในกฎหมาย เฉพาะเป็นเรื่องๆ ไป ซึ่งการที่นำมาใช้ได้ ในคดีแพ่งทุกประเภทของสหรัฐอเมริกานี้ จะรวมถึงคดี เกี่ยวกับกฎหมายหลักทรัพย์ กฎหมายล้มละลาย และกฎหมายสิ่งแวดล้อมด้วย โดยผู้ที่ได้รับความ เสียหายจากการกระทำจะเป็นฝ่ายยื่นคำร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม หรือฝ่ายจำเลยก็สามารถที่จะ ขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่มได้เช่นกัน

เนื่องจากระบบกฎหมายและระบบของศาลของประเทศสหรัฐอเมริกามีลักษณะเป็น คู่ขนานและเชื่อมโยงกัน (Multiple) ในลักษณะผสมผสานเชิงซ้อน (Complex) ทำให้แต่ละมลรัฐมี อิสระที่จะนำ เฟเดอรัล รูล (Federal Rule) มาบังคับใช้หรือไม่ก็ได้ โดยบางรัฐก็ปฏิเสธรูปแบบการ ดำเนินคดีแบบกลุ่มที่บัญญัติไว้ใน FRCP เช่น นิวยอร์ก หรือฟลอริดา ไม่ได้ใช้ระบบของเฟเดอรัล รูล ในที่นี้ผู้เขียนจึงจะมุ่งประเด็นศึกษาเฉพาะรูปแบบการดำเนินคดีแบบกลุ่มที่บัญญัติไว้ใน FRCP เป็นหลักโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 1) สมาชิกของกลุ่มมีจำนวนมาก (Numerous) และการที่สมาชิกของกลุ่มจะเข้าร่วมกัน ในคดีนั้นเป็นสิ่งที่ยาก (Impracticable)
- 2) มีปัญหาข้อกฎหมายและข้อเท็จจริงชนิดเดียวกันในกลุ่ม (Common question to fact or law)

3) ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของกลุ่มผู้แทนเป็นข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ประเภทเดียวกันกับของกลุ่ม (Typical of claim or defense) และ

4) กลุ่มผู้แทนสามารถป้องกันผลประโยชน์ของกลุ่มอย่างเป็นธรรมและเพียงพอ (Fairly and adequately protect the interest) Rule 23 (a) นี้เป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่สำคัญ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการร้องขอให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม จะต้องครบเงื่อนไขทั้ง 4 ประการทั้งนี้ระบุไว้ใน Rule 23 (a) ซึ่งสามารถสรุปได้พอสังเขป ดังนี้

(1) ฝ่ายผู้ร้องให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม จะมีภาระในการแสดงข้อเท็จจริงให้ศาลเห็นว่าจำนวนสมาชิกที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำของจำเลยนี้มีเป็นจำนวนมากโดยขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงในแต่ละคดี โดยไม่สามารถระบุหรือกำหนดจำนวนผู้เสียหายได้ว่าจำนวนเท่าไร จึงจะถือว่ามีจำนวนมาก และไม่จำเป็นต้องกำหนดจำนวนสมาชิกไว้อย่างแน่นอนก็ได้ เพียงแต่กำหนดลักษณะของสมาชิกในกลุ่มได้อย่างชัดเจนก็เพียงพอแล้ว โดยสมาชิกในกลุ่มจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นแล้วจริง มีผลความเสียหายเป็นประจักษ์ในขณะที่ร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่ม หากเพียงแต่คาดคะเนก็อาจจะมิได้ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนเท่าไร ยังไม่อาจจะถือว่าเป็นบุคคลเหล่านั้นได้รับความเสียหายแล้ว จึงไม่อาจจะนำมาเป็นสมาชิกในกลุ่มได้ เช่น

ความเสียหายจากความบกพร่องในการออกแบบของมอเตอร์ไซค์ ซึ่งเป็นสาเหตุให้โจทก์เกิดอุบัติเหตุ โดยร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่มในการแสดงจำนวนผู้เสียหายที่โจทก์ไม่สามารถระบุหรือพิสูจน์ได้ว่ามีผู้ได้รับความเสียหายเช่นเดียวกับโจทก์หรือไม่อย่างไร โจทก์เพียงแค่แสดงหนังสือรับรองจากผู้เชี่ยวชาญว่าจะมีความบกพร่องเกิดขึ้นในขั้นตอนการผลิตโดยจะบกพร่อง 1 อัน ในทุกๆ การผลิต 50 อัน ศาลพิพากษาสั่งว่าคำร้องนี้เพียงแค่คาดคะเนถ้าว่าบุคคลอื่นอาจจะได้รับความเสียหายเช่นเดียวกันแต่ไม่ได้ระบุหรือยืนยันว่ามีผู้เสียหายแล้วเช่นเดียวกัน โจทก์เป็นจำนวนมากศาลจึงยกคำร้องดังกล่าว

จากแนวคำวินิจฉัยคดี มากู และ อเมริกันฮอนด้า มอเตอร์ จำกัด (Makuc V American Honda Motor Co.) ศาลสหรัฐอเมริกาได้วินิจฉัยได้ว่าต้องมีผู้ที่ได้รับความเสียหายแล้วไม่ใช่เพียงแค่คาดคะเนว่าจะมีผู้ที่ได้รับความเสียหาย หากนำแนวคำวินิจฉัยในคดีนี้มาปรับใช้กับคดีสิ่งแวดล้อมจะเกิดปัญหาว่า ในกรณีผู้ที่ได้รับสารพิษอันเกิดจากการรั่วไหลของแหล่งกำเนิดมลพิษแต่ยังไม่เกิดความเสียหายขึ้น เนื่องจากต้องใช้ระยะเวลาในการสะสมสารพิษผู้ได้รับความเดือดร้อนเหล่านี้จะถือว่าเป็นผู้เสียหายแล้วหรือไม่ หากไม่ถือว่าได้รับความเสียหายก็ไม่สามารถร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่มได้

นอกจากประเด็นในเรื่องผู้ได้รับความเสียหายมากแล้ว Rule 23 (a) (1) จะต้องปรากฏว่าการที่สมาชิกของกลุ่มจะเข้ามาร่วมกันในคดีนั้น เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ (Impracticable) ด้วย

ในเรื่องนี้ศาลสหรัฐระดับสหพันธรัฐ (Federal Court) เคยมีคำวินิจฉัยได้ว่า ในกรณีที่ผู้ซื้อหลักทรัพย์ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับหลักทรัพย์ที่เป็นเท็จมีจำนวนเป็นร้อยคน ในกรณีมีการเสนอขายทั่วไปทั้งประเทศสหรัฐอเมริกา การที่มีการให้ข้อมูลที่เป็นเท็จถือว่ามีผู้ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมากแล้ว และเมื่อพิจารณาถึงถิ่นที่อยู่ของสมาชิกในกลุ่ม ความเสียหายที่สมาชิกได้รับประสิทธิภาพการดำเนินคดีและได้วินิจฉัยว่า การที่มีผู้ที่ได้รับความเสียหายกระจายอยู่ในหลายๆ มลรัฐทั่วทั้งสหรัฐอเมริกา การฟ้องคดีร่วมกันเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากแล้ว

ในประเด็นเรื่องมีผู้เสียหายจำนวนมากนี้ไม่ได้พิจารณาเฉพาะจำนวนของผู้ที่ได้รับความเสียหายที่เป็นสมาชิกในกลุ่มเท่านั้น แต่จะปรากฏว่า หากมีการดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้วจะสามารถทำได้โดยสะดวกด้วย (Managavle)

สรุป ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะกำหนดเงื่อนไขจำนวนกลุ่มบุคคลที่จะได้รับการดำเนินคดีแทนไว้ด้วยวัตถุประสงค์ เพื่อให้สามารถระบุจำนวนกลุ่มบุคคลที่ได้รับการดำเนินคดีแทนได้ทั้งจำนวนกลุ่มบุคคลอาจแตกต่างกัน โดยขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกันเช่น ประโยชน์ในการอำนวยความสะดวก (Rule of Convenience) หากว่าการดำเนินคดีทางแพ่งโดยฟ้องคดีร่วมกันเป็นไปได้ยากหรือเพื่อให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นมาตรการในทางกฎหมายให้ผู้เสียหายที่อยู่ในเหตุการณ์เดียวกันได้รับการเยียวยาสิทธิโดยเสียค่าใช้จ่ายในทางคดีอย่างมีประสิทธิภาพ (Judicial Economy) จำนวนกลุ่มบุคคลที่จะได้รับการดำเนินคดีแทนขึ้นอยู่กับนโยบายการบัญญัติกฎหมายของแต่ละประเทศที่จะมุ่งให้กลุ่มบุคคลเป็นจำนวนเท่าใด ที่จะได้รับการดำเนินคดีแทน อย่างไรก็ตามจำนวนกลุ่มบุคคลที่จะได้รับการดำเนินคดีแทนจะต้องเป็นจำนวนกลุ่มบุคคลที่สามารถระบุได้จริง แม้ในขณะที่ฟ้องไม่จำเป็นต้องระบุจำนวนที่แน่นอนก็ตาม

(2) ประเด็นเรื่องปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม ประเด็นนี้ศาลสหรัฐอเมริกาได้วางแนวทางการพิจารณาไว้ว่า ผู้ได้รับความเสียหายหรือสมาชิกกลุ่มนั้น จะได้รับความเสียหายจากการกระทำเดียวกันของจำเลยและการกระทำนั้นเป็นมูลเหตุสำคัญในการฟ้องคดี จึงจะเป็นกรณีที่สมาชิกในกลุ่มมีข้อเท็จจริงข้อกฎหมายร่วมกัน เพียงประเด็นเดียว ก็เพียงพอในการร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้ว เช่น ในกรณีที่บริษัทเสนอขายหลักทรัพย์ต่อประชาชนทั่วไปโดยมีข้อมูลที่แสดงไว้ในหนังสือชี้ชวนที่ได้เผยแพร่ออกไปนั้นเป็นข้อมูลเท็จ หากประชาชนได้เข้าซื้อหลักทรัพย์ตามหนังสือชี้ชวนย่อมเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำเดียวกันของบริษัท มีประเด็นข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเป็นอย่างเดียวกัน คือ ความเป็นเท็จของข้อมูลในหนังสือชี้ชวนและในประเด็นเรื่องความรับผิดชอบของบริษัท (รายงานการพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีแบบกลุ่มในการฟ้องคดีเกี่ยวกับหลักทรัพย์)

นอกจากที่จะต้องแสดงให้เห็นว่าโจทก์มีปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายร่วมกันกับสมาชิกในกลุ่มแล้ว ยังต้องแสดงให้เห็นว่าปัญหาที่ร่วมกันนั้นมีความสำคัญยิ่งกว่าปัญหาข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายของสมาชิกแต่ละคน (วนิดา ว่องเจริญ, 2537, หน้า 32)

ประเด็นในเรื่องนี้มีข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเป็นอย่างเดียวกันกับสมาชิกคือเป็นประเด็นสำคัญที่สุดในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เนื่องจากวัตถุประสงค์ของกฎหมายที่ให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มเพื่อให้ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสถานการณ์เดียวกันภายใต้ประเด็นข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายอย่างเดียวกัน ซึ่งมีจำนวนผู้ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมากนั้นได้รับความสะดวกในการดำเนินคดีเพื่อเยียวยาความเสียหายร่วมกันไปในครั้งเดียว โดยไม่จำเป็นต้องฟ้องดำเนินคดีด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้มีคดีขึ้นสู่การพิจารณาของศาลอย่างมากมาย โดยคำว่า "ข้อเท็จจริงเดียวกัน" พิจารณาได้จากเนื้อหา (Nature) เวลา (Timing) ชนิดเนื้อหาและความเข้าใจของผู้แทนกลุ่มหรือข้อเรียกร้องที่เกิดจากการกระทำในเหตุการณ์หนึ่งหรือผลแพ้ชนะแห่งคดี (Friedenthaland, Kane & Miller, 1985, p. 727)

ความหมาย "ข้อเรียกร้อง" ของบุคคลเหล่านั้นทั้งหมดที่เกิดขึ้นต้องเกิดขึ้นอันเนื่องมาจากหรือเป็นผลมาจากสถานการณ์เดียวกันหรือที่เกี่ยวข้องกัน หมายถึงการกระทำหรือละเว้นการกระทำของจำเลยในครั้งหนึ่ง (A Single act or omission by the defendant) เป็นเหตุให้เกิดความเสียหายต่อสมาชิกกลุ่ม เช่น เหตุการณ์เครื่องบินตก

คดี (Zhang V. Minister for Immigration Local Government and Ethnic Affairs 1993, 45 F.C.R. 384,404 [Austh]) ได้วางแนวทางการพิจารณาไว้ดังนี้

ข้อเรียกร้องแต่ละข้อมีพื้นฐานมาจากข้อเท็จจริงซึ่งอาจรวมถึงการกระทำหรือละเว้นการกระทำสัญญาหรือเหตุการณ์อื่นใดซึ่งต้องเป็นสถานการณ์ที่ได้ก่อให้เกิดหรือเป็นผลให้เกิดข้อเรียกร้องข้อเรียกร้องของสมาชิกกลุ่ม โดยสถานการณ์เหล่านั้นจะไม่อยู่นอกเหนือขอบเขตมาตรา 33 (2) ที่กำหนดไว้ในมาตรา ดังกล่าวเพราะเหตุว่าสมาชิกในกลุ่มหากได้พิจารณาแยกต่างหากจากกัน จะต้องเกี่ยวข้องกับสัญญาหรือธุรกรรมระหว่างสมาชิกกลุ่มและจำเลยหรือเกี่ยวข้องกับการกระทำหรือละเว้นการกระทำของจำเลย เมื่อพิจารณาแยกต่างหากจากกัน

ความหมายของข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเดียวกันที่เป็นสาระสำคัญ (Substantial) มีว่าเป็นข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่เป็นสาระสำคัญสำหรับการแก้ปัญหาข้อเรียกร้องทั้งหมดของสมาชิกกลุ่ม ซึ่งจะมีผลกระทำต่อผลแพ้ชนะของคดี (Outcome of the Litigation)

ข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของโจทก์ซึ่งเป็นผู้แทนคดีเป็นอย่างเดียวกันกับข้อเรียกร้องหรือข้อต่อสู้ของสมาชิกในกลุ่ม (Typicality of the claims of the class representative) ประเด็นในข้อนี้โดยมุ่งที่ผลแห่งคำพิพากษาว่า การดำเนินคดีแบบกลุ่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาเป็น

อย่างเดียวกันระหว่างสมาชิกกลุ่มโดยแตกต่างจากประเด็นในข้อ 2 เรื่องข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายร่วมกัน กล่าวคือ การมีข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายร่วมกันตามข้อ 2 นั้น มุ่งที่เหตุการณ์กระทำอันเป็นละเมิดว่าจะต้องเกิดจากการกระทำอย่างเดียวกัน ข้อกฎหมายที่ใช้เป็นข้ออ้างในการเรียกร้องให้จำเลยต้องรับผิดเป็นข้อกฎหมายเดียวกัน การเรียกร้องของโจทก์หวังผู้แทนคดีตั้งอยู่ในข้อกฎหมายเดียวกันของโจทก์โดยมุ่งประสงค์ให้ศาลมีคำพิพากษาเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสมาชิกในกลุ่ม ทำให้การฟ้องคดีของผู้แทนคดีเป็นการฟ้องเพื่อประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มทุกคน ผู้ที่ได้รับความเสียหายอย่างแท้จริง

ประเด็นสุดท้าย Rule 23 [a][4] คือผู้แทนคดีมีคุณสมบัติที่จะปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่ม ได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรม (Fairly and adequately protects the interests of the class) กรณีใดจะถือว่าผู้แทนคดีมีคุณสมบัติที่จะปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่ม ได้อย่างเพียงพอและเป็นธรรมที่มีแนวทางการวินิจฉัยของศาลได้หลายกรณี เช่น ผู้แทนคดีต้องมีผลประโยชน์ร่วมกันกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่ม โดยที่ผู้แทนคดีมีความมุ่งมั่นที่จะเรียกร้องหรือรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม โดยตนเองหรือโจทก์ (Counsel) ที่มีคุณสมบัติเพียงพอ (Marcus, Redish, & Sherman, 1983, p. 270)

หลักเกณฑ์อีกประการของประเทศสหรัฐอเมริกาในการกำกับผู้แทนกลุ่มคือผู้แทนกลุ่มจะปกป้องผลประโยชน์ ของกลุ่มของสมาชิกกลุ่ม ได้อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ ในหลักเกณฑ์นี้บุคคลซึ่งจะเป็นคู่ความในคดีและประสงค์จะเป็นผู้แทนกลุ่มแก่สมาชิกกลุ่มบุคคลอื่น จะต้องปรากฏว่าผู้แทนกลุ่มมีความสามารถเพียงพอในการเป็นผู้แทนบุคคลอื่นในการดำเนินคดี ได้โดยศาลจะเป็นผู้ตรวจสอบคุณสมบัติเหมาะสมหรือไม่เพื่อเป็นประกันผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มให้ได้รับความคุ้มครองอย่างเพียงพอ การพิจารณาความสามารถในการคุ้มครองผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มอย่างเป็นธรรมและเพียงพอนั้น ประเทศสหรัฐอเมริกาไม่มีบทบัญญัติไว้ชัดเจน มีเพียงบรรทัดฐานจากคำพิพากษาศาลชั้นได้พิจารณาจากแนวทาง 2 ประการดังนี้ คือ

1) ได้มีการขัดแย้งทางผลประโยชน์ (Absence of Conflict) ระหว่างผู้แทนกลุ่มและสมาชิก หรือความขัดแย้งอื่นที่เป็นผลเสียต่อการดำเนินการพิจารณา เช่น ทนายฝ่ายโจทก์เคยดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการในบริษัทของจำเลย หรือข้อมูลลับที่เกี่ยวกับการปฏิบัติทางธุรกิจของบริษัทจำเลย ศาลเห็นว่าหากว่าโจทก์ในขณะที่ดำรงตำแหน่งได้มีการเลือกปฏิบัติการจ้างแรงงานจริงแล้ว ทนายโจทก์จะตกเป็นจำเลยในคดีนี้ได้เช่นกัน ในอีกทางหนึ่งทนายโจทก์มิได้ตระหนักถึงการเลือกปฏิบัติในการจ้างแรงงานในขณะที่ดำรงตำแหน่งจริง ทนายโจทก์จะเป็นประจักษ์พยานให้แก่ฝ่ายจำเลยได้ ศาลจึงเชื่อว่าทนายโจทก์มีความขัดแย้งในผลประโยชน์ระหว่างทนายโจทก์และสมาชิกกลุ่ม

2) มีเจตจำนงที่จะฟ้องคดีเพื่อผลประโยชน์ของสมาชิกกลุ่มและเจตนาดังกล่าวต้องมีอยู่ตลอดในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

เมื่อคำร้องขอดำเนินคดีแบบกลุ่มครบเงื่อนไขเบื้องต้น (Prerequisite) ทั้ง 4 ข้อ ตาม Rule 23 (a)(1)-(4) แล้วผู้แทนคดีจะต้องแสดงให้เห็นว่าการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นวิธีการที่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการดำเนินคดีด้วย (Maintainable) ตาม Rule 23 (b)

Rule 23 (b) คือการดำเนินคดีอาจทำในรูปแบบกลุ่มได้ เมื่อเงื่อนไขเบื้องต้นตามข้อ (a) ได้ถูกดำเนินการแล้วและเป็นดังต่อไปนี้

Rule 23 (b)(1) การแยกดำเนินคดีโดยหรือต่อสมาชิกกลุ่มเป็นระบบบุคคลจะก่อให้เกิดโอกาสที่จะมีเสียหายคือ

การพิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลที่แตกต่างกันหรือขัดแย้งกันที่ส่งผลต่อสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มจะก่อให้เกิดมาตรฐานที่แตกต่างกันต่อคู่ความฝ่ายตรงข้ามของกลุ่มหรือการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับสมาชิกแต่ละคนในกลุ่มในทางปฏิบัติจะกระทบต่อผลประโยชน์ของสมาชิกที่ไม่ใช่คู่ความในคดีหรือทำให้ผู้ที่ใช่คู่ความในคดีขาดความสามารถในการปกป้องผลประโยชน์ของตนหรือ Rule 23 (b) (2) คู่ความฝ่ายตรงข้ามกับกลุ่มได้กระทำหรือปฏิเสธที่จะกระทำตามหลักตามพื้นฐานที่เหมาะสมต่อกลุ่มเช่น การกระทำที่เป็นไปตามคำสั่งอันถึงที่สุดในการบรรเทาผลร้ายหรือส่งจดหมายประกาศการบรรเทาความเสียหายที่มีต่อสมาชิกทั้งหมด

Rule 23 (b)(3) ศาลพบว่าปัญหาข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายที่ร่วมกันของสมาชิกในกลุ่มมีผลกระทบที่มากกว่าปัญหาส่วนตัวของสมาชิกแต่ละคนและการดำเนินคดีแบบกลุ่มเป็นวิธีการที่ดีกว่าวิธีอื่นๆ มีความเป็นธรรมและเพียงพอ และก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพิจารณาในข้อโต้แย้งได้ดีกว่ารายละเอียดในการพิจารณาจะประกอบด้วย

1) การดำเนินคดีแบบกลุ่มของสมาชิกกลุ่มในแต่ละรายควบคุมการฟ้องร้องหรือแจ้งข้อกล่าวหาในการแยกฟ้อง

2) ขอบเขตเสนอเนื้อหาของคำฟ้องเกี่ยวข้องกับข้อโต้แย้งได้เริ่มดำเนินการไปแล้วหรือต่อสมาชิกของกลุ่ม

3) ความประสงค์หรือไม่ประสงค์ที่จะเรียกร้องในศาลหนึ่งศาลใดเป็นการเฉพาะเจาะจง

4) ความยุ่งยากที่อาจจะต้องเผชิญในการจัดการของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

เงื่อนไขเบื้องต้น Rule 23(a) เป็นเงื่อนไขหรือองค์ประกอบในทางรูปแบบของคดี ส่วนเงื่อนไขตาม Rule 23 (b) นั้นเป็นเงื่อนไขตามเนื้อหาของคดีเมื่อพิจารณาตามเงื่อนไข Rule 23 (a) แล้วจะต้องพิจารณาเงื่อนไขตาม Rule 23 (b) ด้วยเนื่องจาก Rule 23 (b) จะเป็นเงื่อนไขที่แสดงให้เห็นถึงความเหมาะสมหรือผลดีผลเสียในการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

กรณีตาม Rule 23 (b)(1) เป็นกรณีที่กฎหมายมีวัตถุประสงค์ที่จะหลีกเลี่ยงปัญหาความแตกต่างในผลของคำพิพากษาในแต่ละคดี ซึ่งหากมีการให้ผู้เสียหายแต่ละรายดำเนินคดีแยกต่างหากจากกันแล้ว อาจจะทำให้เกิดผลของคำพิพากษาที่แตกต่างกันได้โดยมีโอกาสดังเกิดขึ้นจากหลายสาเหตุเช่น ความสามารถของทนายความในแต่ละคดีแตกต่างกัน หรือผู้พิพากษาแต่ละคดีมีความเห็นที่แตกต่างกัน ซึ่งคำพิพากษาที่แตกต่างกันเหล่านี้จะส่งผลกระทบต่อจำเลยในการปฏิบัติตามคำพิพากษาได้ หรือคำพิพากษาของศาลในแต่ละคดีทำให้ผลประโยชน์หรือค่าเสียหายของผู้ที่ได้รับความเสียหายแต่ไม่ได้เข้ามาเป็นคู่ความในคดีจะมีจำนวนลดลง หรือก่อให้เกิดอุปสรรคต่อผู้ได้รับความเสียหายที่ยังไม่ได้เข้ามาในคดี ในการที่จะปกป้องผลประโยชน์ของตน เช่น

ตาม Rule 23 (b)(1) (A) เช่นกรณีผู้เสียหายหลายคนต่างฟ้องคดีจำเลยเพื่อขอให้มีการเพิกถอนสัญญาซื้อขายหลักทรัพย์กับจำเลย ศาลที่พิพากษาในแต่ละคดีอาจจะมีคำพิพากษาแตกต่างกันไป เช่น ในคดีหนึ่งอาจจะพิพากษาให้จำเลยเลิกสัญญาซื้อขายหลักทรัพย์ในคดีหนึ่งแต่อีกคดีหนึ่งพิพากษาให้จำเลยชดเชยค่าเสียหาย ผลของคำพิพากษาในเรื่องเดียวกันต่อจำเลยคนเดียวกันจากการกระทำอย่างเดียวกันแต่พิพากษาต่างกัน จะก่อให้เกิดความสับสนแก่จำเลยในการปฏิบัติตามคำพิพากษาที่ขัดแย้งกันได้

ส่วนกรณีตาม Rule 23 (b)(1) (B) เช่น กรณีมีผู้เสียหายจำนวนมากที่มีสิทธิในการฟ้องร้องคดีโดยอาศัยข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายอย่างเดียวกัน จากกองทุนที่มีเงินอยู่ในจำนวนจำกัดหากผู้เสียหายแต่ละคนต่างฟ้องกองทุนเพื่อได้รับการชดเชยค่าเสียหายผู้ที่ฟ้องคดีก่อนจะได้รับชดเชยค่าเสียหายจากกองทุนเต็มจำนวนความเสียหาย ทำให้เงินจากกองทุนมีจำนวนลดลงจนทำให้ผู้ที่ฟ้องคดีในภายหลังไม่ได้รับชดเชยค่าเสียหายหรือได้รับชดเชยไม่เต็มตามจำนวนความเสียหาย

กรณีตาม Rule 23 (b) (2) เป็นกรณีที่คู่ความฝ่ายตรงข้ามกลุ่มได้กระทำหรือปฏิเสธ การที่ต้องกระทำใดที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่ม การฟ้องคดีกรณีนี้จึงเป็นการฟ้องเพื่อขอให้ศาลมีคำสั่งห้ามจำเลยกระทำ (injunctive relief) หรือขอให้ศาลมีคำสั่งแสดงสิทธิของโจทก์ (Declaratory Relief) เพื่อบรรเทาผลร้ายจากการกระทำหรือไม่กระทำนั้นเนื่องจากการกระทำของจำเลยส่งผลกระทบต่อสมาชิกกลุ่มทุกราย หรือจำเลยได้อ้างเหตุผลเป็นอย่าเดียวกันต่อสมาชิกในกลุ่มในการออกคำสั่งหรือกระทำหรือไม่กระทำการดังกล่าวเช่น

การฟ้องคดีเพื่อห้ามบริษัทดำเนินการตามแบบงานที่ผิดกฎหมายหรือการฟ้องบังคับให้บริษัทซื้อหุ้นบุริมสิทธิตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับ เป็นกรณีที่มีการฟ้องขอให้ศาลมีคำสั่งให้บริษัทงดเว้นการกระทำหรือกระทำตามคำขอในคำฟ้องเพราะบุคคลทุกคนในกลุ่มที่ฟ้องคดีดังกล่าวมีผลประโยชน์แบบคำบังคับที่เหมือนกัน

การฟ้องตามอนุมาตรานี้จะฟ้องได้ก็แต่เฉพาะกรณีที่มีความประสงค์ให้ศาลมีคำสั่งถึงที่สุดให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการเท่านั้น กรณีที่การบรรเทาความเสียหายที่เป็นตัวเงินเพียงอย่างเดียวนั้นไม่เข้าเงื่อนไขที่จะร้องขอต่อศาลได้ เว้นแต่การบรรเทาความเสียหายที่เป็นตัวเงินนั้นจะมีเพียงแต่เล็กน้อยและประเด็นสำคัญอยู่ที่การฟ้องให้จำเลยกระทำการหรืองดเว้นกระทำการ

ในคดีแฟรงค์ และ บริษัทขนส่งโบว์แมน (Franks V. Bowman Transportation Company) (424 Us 747 1976) โจทก์ฟ้องคดีแบบกลุ่มต่อนายจ้างคนก่อนของโจทก์ จำเลยและสหภาพนายจ้างอีก 50 นาย โดยการอ้างว่ามีการเลือกปฏิบัติในทางการจ้างอันเนื่องมาจากเชื้อชาติ ต่อมาได้มีสมาชิกของกลุ่มคนหนึ่งร้องเข้ามาว่าตนและบุคคลอื่นที่มีสถานะคล้ายคลึงกันได้รับการว่าจ้างจากจำเลย เว้นแต่ตำแหน่งคนขับรถบรรทุกเท่านั้นที่จำเลยมีการเลือกปฏิบัติ และมีนโยบายในการลดคนออกจากงานซึ่งบริษัทอื่นๆ นั้นไม่มี ศาลได้พิจารณาว่าจำเลยได้กระทำการตามแบบแผนในเรื่องการเลือกปฏิบัติทางด้านเชื้อชาติที่เป็นแนวทางเดียวกันกับนโยบายของบริษัทอื่นๆ ศาลเห็นว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นปรปักษ์ของสมาชิกของกลุ่มทำให้ไม่อาจจะระบุปัญหาข้อเท็จจริงที่มีมูลเหตุแห่งคดีได้ อีกทั้งการบรรเทาความเสียหายที่สมาชิกของกลุ่มจะได้รับเป็นเพียงการพิจารณาให้รับเข้าทำงานและจ่ายเงินย้อนหลังไปถึงวันที่สมัครงานเท่านั้น โดยไม่มีผลประโยชน์อื่นใด ก็เป็นการเพียงพอต่อสภาวะเหมาะสมตาม Rule 23 (b)(2) แล้ว

คดีนี้จำเลยงดเว้นที่จะกระทำการจ้างเฉพาะงานในตำแหน่งคนขับรถอันเนื่องมาจากการแบ่งแยกเชื้อชาติ ซึ่งการกระทำของจำเลยก่อให้เกิดผลกระทบต่อสมาชิกของโจทก์โดยสมาชิกของโจทก์บางรายได้ร้องขจัดขึ้นมาว่ามีเพียงบางตำแหน่งเท่านั้นที่จำเลยเลือกปฏิบัติ ศาลเห็นว่าการกระทำของจำเลยจึงเป็นการกระทำที่เป็นปรปักษ์ต่อสมาชิกของกลุ่มคือ การก่อให้เกิดปัญหาข้อเท็จจริงที่แตกต่างกันที่อยู่บนพื้นฐานการเลือกปฏิบัติเกี่ยวกับนายจ้างและการร้องขอของโจทก์ก็เป็นเพียงเพื่อให้จำเลยกระทำการรับเข้าทำงานและจ่ายเงินย้อนหลังไปแต่แต่วันที่ ที่เข้ารับสมัครเลือกให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มเหมาะสมสำหรับแก้ปัญหาข้อพิพาทหรือไม่ เช่นการสืบหาพยานหลักฐาน ตารางนัดศาล การดำเนินคดีแบบกลุ่มอาจจะเกิดความยุ่งยากในการดำเนินคดีเกิดขึ้น เช่น การจัดส่งคำบอกกล่าวแก่สมาชิกของกลุ่ม ความสามารถในการร้องสอด การเสนอประเด็นพิจารณารายบุคคล เป็นต้น

ในคดี แบทซ์ และ คาร์เท บลันซ์ คอร์ป (Batz V. carte Blanche Corp) โจทก์เป็นสมาชิกบัตรเครดิต จำเลยซึ่งเป็นผู้ให้บริการด้านบัตรเครดิตไม่ได้เปิดเผยข้อมูลอย่างเพียงพอเกี่ยวกับวิธีการคำนวณค่าบริการทางการเงินจากสมาชิกบัตรเครดิตจำเลย ได้เรียกเก็บเงินค่าธรรมเนียมการเป็นสมาชิกแต่สนปีละ 15 ดอลลาร์ สหรัฐอเมริกา จำเลยมีบริษัทสมาชิกบัตรเครดิตหลายแห่งและจำเลยได้ซื้อใบเรียกเก็บค่าบริการจากบริษัทสมาชิกเหล่านั้นในราคาส่วนลดแล้วมาเรียกเก็บเงินจาก

สมาชิกตามราคาเต็มที่ปรากฏในใบแจ้งหนี้ซึ่งกฎหมายเกี่ยวกับบัตรเครดิตในประเทศสหรัฐอเมริกา นั้นให้ความคุ้มครองเฉพาะผู้บริโภคที่เป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น ต่อมาโจทก์ได้ยื่นคำร้องขอให้ คำนินคดีแบบกลุ่มแทนผู้เป็นสมาชิกทั้งหมดที่ถือบัตรเครดิตของจำเลยที่มีได้ใช้บัตรในทางธุรกิจ ศาลชั้นต้นได้พิจารณาว่า ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายร่วมกันของกลุ่มอยู่เหนือปัญหาที่มีผลกระทบต่อสมาชิกแต่ละคนและการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เป็นวิธีพิจารณาที่เหมาะสมที่สุดมีความเป็นธรรม และมีประสิทธิภาพและการฟ้องคดีแบบกลุ่มเป็นการฟ้องคดีตาม Rule 23[b][3]

คดีนี้การที่ศาลตัดสินว่าเป็นการดำเนินคดีแบบกลุ่มภายใต้บทบัญญัติ Rule 23[b][3] นั้น เนื่องจากในขณะเริ่มต้นนั้น โจทก์ฟ้องคดีมาในนามบุคคลซึ่งมิได้แสดงเจตนาเบื้องต้นหรือสภาวะเหมาะสมของการดำเนินคดีแบบกลุ่มตาม Rule 23 [b][1] หรือ (2) ภายหลังจากที่ฟ้องคดีแล้วจึงร้อง ขอให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม โดยมีได้แสดงให้ศาลเห็นถึงเจตนาเบื้องต้นการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ศาลจึงใช้อำนาจตาม Rule 23 [b][3] เห็นสมควรให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ (วนิดา ว่องเจริญ, 2537, หน้า 25)

ตาม Rule 23 [a] และ 23 [b] นั้นเป็นเจตนาเบื้องต้นทั้งในรูปแบบและเนื้อหาแต่ตาม Rule 23 [c] นี้ เป็นวิธีการเฉพาะที่กำหนดลักษณะการดำเนินคดีซึ่งเป็นเรื่องของการดำเนินวิธี พิจารณาแบบกลุ่มเป็นการเฉพาะทั้งในด้านการระเบียบวิธีในเรื่องการส่งคำบอกกล่าว ผลความ ผูกพันของคำพิพากษา การแยกกลุ่มหรือการแบ่งกลุ่มย่อยในคดีซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตาม Rule 23 (c) เป็นกรณีที่จะมีคำสั่งว่าจะให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม การบอกกล่าวการ ดำเนินคดี การทำคำพิพากษา หรือการสั่งให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม เป็นเพียงบางส่วนหรือไม่

1) ทันทีที่ปฏิบัติได้หลังจากเมื่อมีการเริ่มนำคดีแบบกลุ่มขึ้นสู่ศาล ศาลจะมีคำสั่งว่าจะให้ ดำเนินคดีแบบกลุ่มหรือไม่ คำสั่งที่อยู่ภายในอนุมาตรานี้อาจจะอยู่ภายใต้เงื่อนไขและอาจจะมีการ แก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงก่อนจะพิจารณาในเนื้อหาของคดี

2) การดำเนินคดีแบบกลุ่มตามอนุมาตรา (b) (3) ศาลจะต้องแจ้งบอกไปยังสมาชิกของ กลุ่มโดยตรงถึงการส่งหนังสือบอกกล่าวให้สมาชิกของกลุ่มรับทราบเรื่อง โดยวิธีที่ดีที่สุดภายใต้ สภาพการณ์ รวมถึงการแจ้งไปยังสมาชิกแต่ละคนหากสามารถทำการระบุได้ใช้วิธีการตามสมควร ในหนังสือบอกกล่าวศาลจะแจ้งให้สมาชิกแต่ละคนทราบดังนี้ศาลจะตัดสมาชิกออกจากกลุ่มถ้า สมาชิกร้องขอภายในวันที่กำหนดไว้

(1) คำพิพากษาไม่ว่าจะเป็นคุณหรือเป็นโทษจะมีผลต่อสมาชิกทั้งหมดที่ไม่ร้อง ขอให้ตัดออกจากกลุ่ม

(2) สมาชิกแต่ละคนซึ่งไม่ได้ร้องขอให้ตัดออกจากกลุ่ม ถ้าสมาชิกในกลุ่มต้องการ ออกอาจจะดำเนินการให้มีที่ปรึกษาก็ได้คำพิพากษาในการฟ้องแบบกลุ่ม ตามอนุมาตรา (b) หรือ

(3) ไม่ว่าจะเป็นผู้คัดค้านหรือไม่ว่าจะครอบคลุมและระบุโดยเฉพาะเจาะจงต่อบุคคลที่ศาลถือว่าเป็นสมาชิกในกลุ่ม

3) คำพิพากษาคดีแบบกลุ่มตาม (b) (3) ไม่ว่าจะเป็นผู้คัดค้านหรือ จะครอบคลุมถึงบุคคลที่ถูกระบุโดยเฉพาะเจาะจงที่ได้รับการส่งหนังสือบอกกล่าวตาม (c)(2) และไม่ได้ร้องขอแยกออกจากกลุ่ม หรืออยู่ที่ศาลพิจารณาว่าเป็นสมาชิกของกลุ่ม

4) เมื่อศาลเห็นสมควรจะอนุญาตให้การยื่นแบบฟ้องคดีแบบกลุ่ม เพียงแค่ประเด็นหนึ่งประเด็นก็ได้กลุ่มใหญ่ในการดำเนินคดีแบบกลุ่มแบ่งเป็นกลุ่มย่อยและแต่ละกลุ่มย่อยจะถือเสมือนเป็นกลุ่มและให้นำบทบัญญัติของกฎหมายนี้มาใช้บังคับโดยปริยาย

Rule 23(d) คำสั่งระหว่างพิจารณา(Orders in Conduct of Actions) คำสั่งที่มีขึ้นในระหว่างการพิจารณาที่จะนำหลักเกณฑ์นี้มาใช้ ศาลจะมีคำสั่งระหว่างพิจารณาได้เมื่อเป็นการสมควรภายใต้หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

(1) เมื่อมีคำสั่งทางกระบวนการพิจารณานั้นเป็นการกำหนดมาตรการในการป้องกันการซ้ำซ้อนเกินควร หรือความสับสนในการเสนอพยานหลักฐาน หรือข้อโต้แย้ง

(2) เพื่อจะป้องกันสมาชิกของกลุ่ม หรือการเดินกระบวนการพิจารณาอย่างยุติธรรมโดยศาล อาจสั่งให้มีการส่งหนังสือบอกกล่าวกับสมาชิกบางคน หรือทั้งหมดในแต่ละขั้นตอนของการพิจารณา หรือมีวัตถุประสงค์ในการขยายการพิจารณาเพื่อให้โอกาสแก่สมาชิกในการแสดงว่าการพิจารณาโดยคู่ความผู้แทนว่าเป็นธรรมและเพียงพอ การเข้าร้องสอดและแสดงข้อเรียกร้องหรือต่อสู้โดยเข้าเป็นคู่ความในคดีโดยตรง

(3) การกำหนดเงื่อนไขของการเป็นคู่ความผู้แทน หรือผู้เข้าร้องสอด

(4) เรียกร้องให้มีการแก้คำฟ้องหรือคำให้การ เพื่อขจัดข้อกล่าวเกี่ยวกับประเด็นของกลุ่ม ที่ไม่มีผู้แทนให้ดำเนินการตามนั้น

(5) ให้ดำเนินการในเรื่องที่เป็นวิธีพิจารณาแบบเดียวกัน คำสั่งเป็นอาจจะรวมถึงคำสั่งตาม Rule 16 และอาจจะแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงได้ตามประสงค์เป็นครั้งคราวเมื่อการดำเนินคดีแบบกลุ่มแล้วหากคู่ความประสงค์จะถอนฟ้องหรือประนีประนอมยอมความกันจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่ระบุได้ใน Rule 23 (e) ดังนี้

Rule 23(e) การประนีประนอมยอมความ การดำเนินคดีแบบกลุ่ม จะถอนฟ้องหรือประนีประนอมยอมความ ไม่ได้หากไม่ได้รับการรับรองจากศาลและหนังสือแจ้งความประสงค์ในการที่จะถอนฟ้องหรือประนีประนอมยอมความจะต้องถูกส่งถึงสมาชิกทุกคนของกลุ่มภายใต้คำสั่งของศาล

เนื่องจากการดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้น ผู้แทนคดีต้องทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มอย่างเป็นทางการด้วย หากการที่ผู้แทนคดีไปถอนคดีเพื่อทำข้อตกลงประนีประนอมยอมความใดๆ กับคู่ความฝ่ายตรงข้ามอาจจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อสมาชิกในกลุ่มได้ ดังนั้นการถอนฟ้องหรือประนีประนอมยอมความจะกระทำโดยลำพังไม่ได้จะต้องให้ศาลทำหน้าที่ในการตรวจสอบว่าการถอนฟ้องหรือประนีประนอมยอมความนั้นก่อให้เกิดความเสียหายแก่สมาชิกในกลุ่มหรือไม่ การถอนฟ้องหรือประนีประนอมยอมความจำจะต้องได้รับความยินยอมหรือรับรองจากศาลก่อนจึงจะสามารถกระทำใด

Rule 23(f) การอุทธรณ์

ศาลอุทธรณ์มีดุลยพินิจที่จะอนุญาตให้รับอุทธรณ์ที่ศาลชั้นต้นมีคำสั่งรับหรือปฏิเสธการดำเนินคดีแบบกลุ่มภายใต้ข้อบังคับต่อเมื่อร้องขอให้จัดทำขึ้นภายใน 10 วัน หลังจากได้รับคำสั่งการอุทธรณ์จะไม่ทำให้การดำเนินการในศาลชั้นต้นสะดุดหยุดลง เว้นแต่ว่าผู้พิพากษาศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์จะมีคำสั่งเช่นนั้น

โดยทั่วไปขั้นตอนการดำเนินคดีแบบกลุ่มในศาลของสหรัฐอเมริกาจะมีลำดับกระบวนการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นขั้นตอนการร่างและการยื่นฟ้องของโจทก์ต่อจำเลย โดยการยื่นฟ้องผ่านศาลเพื่อให้ศาลทำการจัดส่งเอกสารคำฟ้องไปให้กับจำเลย ทางไปรษณีย์หรือเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่

ขั้นตอนที่ 2 หลังจากที่ได้มีการส่งสำเนาคำฟ้องไปให้จำเลยแล้ว จำเลยก็มีหน้าที่ยื่นคำให้การต่อสู้คดี หรือมีฉะนั้นจำเลยอาจยื่นคำร้องคัดค้านเข้ามาในคดี และหากมีการยื่นคำร้องเช่นนี้เมื่อศาลมีคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับคำร้องดังกล่าวแล้ว ก็ต้องให้มีการยื่นคำให้การต่อสู้คัดค้าน เว้นแต่ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ยกคำฟ้องคดี

ขั้นตอนที่ 3 หลังจากที่ได้ยื่นคำให้การและคำร้องอย่างใดๆ ก็จะมีกระบวนการตรวจสอบเอกสาร เกิดขึ้นโดยที่กระบวนการนี้เกี่ยวกับการที่ทนายความทำหน้าที่เรียกเอกสารจากคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง หรือทำการตั้งคำถามเป็นลายลักษณ์อักษร และมีการยื่นบัญชีระบุพยาน ในทางปฏิบัติศาลจะทำการจัดประชุมกับทนายความเพื่อจัดตารางเวลานัดหมายในการตรวจสอบเอกสารเบื้องต้นเสียก่อนเสมอ

ขั้นตอนที่ 4 ระหว่างในช่วงกระบวนการตรวจสอบเอกสาร จำเลยอาจยื่นคำร้องขอต่อศาลคำร้องเข้ามาเพื่อคัดค้านเอกสารที่ไม่จำเป็นต้องใช้หรือเพื่อสนับสนุนข้อเท็จจริงอย่างใดๆ คำร้องลักษณะเช่นนี้อาจเรียกว่าเป็นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งวินิจฉัยชี้ขาดเบื้องต้น จึงปรากฏว่าจำเลยเป็นฝ่ายชนะตามคำชี้ขาดของศาล ศาลอาจทำการยกคดีเสียก็ได้

ขั้นตอนที่ 5 หลังจากที่ได้มีการตรวจสอบเอกสารเบื้องต้นตามขั้นตอนที่ 3 แล้ว โจทก์จะต้องยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อให้ศาลทำการอนุญาตให้ดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Certify a Class Action) ต่อไป

ขั้นตอนที่ 6 การแจ้งคำประกาศล่วงหน้า (Notice)

โดยในขั้นตอนนี้ หากคดีมีการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนเป็นจำนวนเงิน ศาลย่อมมีคำสั่งให้ส่งคำประกาศไปยังสมาชิกกลุ่ม โดยการประกาศโฆษณาในหน้าหนังสือพิมพ์ หรือส่งประกาศไปทางไปรษณีย์ ประกาศดังกล่าวนี้จะมีคำแนะนำถึงสิทธิของสมาชิกในกลุ่ม และกำหนดวันสิ้นสุดของการเลือกออกจากการเป็นสมาชิกในกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 7 การพิจารณาคดีหรือการยุติคดีในกรณีอื่น

กระบวนการตรวจสอบเอกสาร เพิ่มเติมได้อีกครั้ง หลังจากนั้นจึงมีการนำคดีขึ้นสู่ศาล เว้นแต่จะมีการระงับข้อพิพาทไปด้วยวิธีการอื่นใด ภายหลังจากขั้นตอนนี้เสร็จสิ้นลง ก็จะมีขั้นตอนการดำเนินคดีเหมือนกับคดีแพ่งอื่นทั่วไป

2. บทบาทของทนายความในการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกานั้นมีนักกฎหมายประเภทเดียวเรียกว่า “Attorney” หรือ “Lawyer” ในประเทศสหรัฐอเมริกานั้นแต่ละรัฐจะมีเนติบัณฑิตยสภาของตนเอง หากผู้สำเร็จการศึกษากฎหมายประสงค์จะประกอบวิชาชีพทนายความในรัฐใดก็จะต้องสอบเป็นเนติบัณฑิตในมลรัฐที่ประสงค์จะทำงาน จึงจะเป็นทนายความในรัฐนั้นได้ (เสรี สุวรรณภานนท์, 2544, หน้า 14)

ประเทศสหรัฐอเมริกามีการจัดตั้งองค์การบัญญัติหลักเกณฑ์ในการควบคุมจริยธรรมและมรรยาททนายความในแต่ละรัฐ (ABA) กฎเกณฑ์ต่างๆที่เป็นหลักจริยธรรมทางวิชาชีพเพื่อใช้ควบคุมวิชาชีพทนายความจึงเริ่มพัฒนาขึ้นเป็นแม่แบบที่เรียกว่า “Model” เพื่อให้ บาร์ในแต่ละรัฐและศาลสูงนำไปเป็นแบบอย่างในการบัญญัติหลักเกณฑ์ในการควบคุมจริยธรรมและมรรยาททนายความในแต่ละรัฐ (ABA) จึงเป็นองค์กรกลางที่บัญญัติหลักเกณฑ์ต่างๆ ในการควบคุมการประกอบวิชาชีพทนายความในประเทศสหรัฐอเมริกา

บทบาทของทนายความในการดำเนินคดีของแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับระบบกฎหมายของแต่ละประเทศว่าใช้กฎหมายใดเป็นสำคัญ ซึ่งโดยทั่วไปประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา หรือประเทศอังกฤษ โดยที่ประเทศอังกฤษ จะมีการดำเนินคดีในชั้นศาลนั้นจะมีความยุ่งยากเกินกว่าที่ประชาชนซึ่งเป็นคู่ความในคดีจะมีความเข้าใจ เพราะการฟ้องร้องและต่อสู้คดีจะเป็นไปตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกา และศาลก็จะมิ

บทบาทเสมือนเป็นกรรมการควบคุมการดำเนินกระบวนการพิจารณาในชั้นศาลให้เป็นไปตามกฎหมายบัญญัติไว้ โดยที่ศาลจะไม่เข้าไปมีส่วนร่วมในการวินิจฉัยชี้ขาดปัญหาข้อเท็จจริงแต่อย่างใด หากแต่ปล่อยให้เป็นที่ของบรรดาอุทธรณ์เป็นผู้ที่ทำหน้าที่ตัดสินข้อเท็จจริงในคดีโดยอาศัยการชั่งน้ำหนักจากพยานหลักฐานที่ทนายความของแต่ละฝ่ายเป็นผู้นำเสนอขึ้นมาต่อสู้คดีว่าพยานหลักฐานของฝ่ายใดมีความน่าเชื่อถือมากกว่ากัน ซึ่งต้องอาศัยทักษะความสามารถและศิลปะในการพูดจาโน้มน้าวใจ เพื่อให้บรรดาอุทธรณ์รับฟังและคล้อยตามจนเกิดความเชื่อ ดังนั้นวิชาชีพทนายความจึงเข้ามามีบทบาทมากในประเทศอังกฤษในฐานะเป็นตัวแทนของกลุ่มความ โดยอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญทางกฎหมาย ซึ่งในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกา วิชาชีพนักกฎหมายก็เป็นวิชาชีพที่ได้รับการยอมรับจากสังคม ทั้งนี้เนื่องจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจการเมืองของประเทศสหรัฐอเมริกานั้นมีความซับซ้อนในการใช้บริการทางกฎหมาย ทำให้มีความจำเป็นประกอบกับวัฒนธรรมทางการสังคม ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศจะใช้กฎหมายในทางการป้องกันมากกว่าการใช้กฎหมายในทางแก้ไข (สุวิทย์ สุวรรณ, 2540, หน้า 29)

การดำเนินคดีในลักษณะของกลุ่มบุคคลเช่นนี้ถือได้ว่ามีจุดกำเนิดแรกมาจากการพัฒนาของหลักความยุติธรรมในประเทศอังกฤษ โดยเริ่มมาจากการพิจารณาพิพากษาในศาล ที่วางแนวทางว่า หากมีผู้ที่เกี่ยวข้องในคดีหรือมีส่วนได้เสียกับคดีนั้นหลายคน บุคคลเหล่านั้นอาจขอเข้ามาร่วมเป็นคู่ความในคดีเพื่อให้ได้รับความผูกพันตามคำพิพากษาแต่ต่อมาปรากฏว่าในคดีอาจมีบุคคลที่เกี่ยวข้องมากขึ้น จนไม่สะดวกต่อการที่จะให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามาในคดี ศาลจึงพิจารณาหลักการให้มีการดำเนินคดีแทนกัน โดยกำหนดหลักเกณฑ์ว่าบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้นจะต้องมีผลประโยชน์ได้เสียที่เกิดขึ้นจากเรื่องเดียวกันและมีข้อเรียกร้องที่เป็นอย่างเดียวกัน ประกอบกับคำขอให้ศาลมีคำตัดสินนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ของบุคคลในกลุ่มนั้นๆ ต่อมาหลักการดังกล่าวจึงได้มีการนำมาบัญญัติไว้ในกฎหมาย “The Supreme Court of Judicature Act 1873” และมีการแก้ไขจนปัจจุบันได้นำมาบัญญัติไว้ในกฎหมาย “The English Rules of the Supreme Court” ในขณะเดียวกันประเทศที่ใช้กฎหมายก็ได้มีการพัฒนากระบวนการวิธีพิจารณาคดีแบบกลุ่มเช่นนี้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือประเทศสหรัฐอเมริกาได้พัฒนาหลักเดียวกันนี้และนำไปบัญญัติไว้ในกฎหมาย FRCP จากแนวทางการพัฒนากฎหมายดังกล่าวนี้จะสังเกตเห็นได้ว่า จุดเริ่มต้นหรือที่มาของการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์นั้นมีการพัฒนามาจากเหตุผลของประโยชน์ในการปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มบุคคลจำนวนมาก โดยให้บุคคลในกลุ่มที่มีประโยชน์ร่วมกันนั้น ตั้งตัวแทน มาดำเนินคดีแทนเพื่อประโยชน์ของกลุ่มได้ แนวคิดดังกล่าวจึงเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนากฎหมายที่รับรองการดำเนินคดีแบบกลุ่มต่อๆ มา

ลักษณะในการดำเนินคดีและการว่าความของทนายความในประเทศสหรัฐอเมริกา คล้ายคลึงกับประเทศอังกฤษและด้วยจำนวนของผู้ประกอบอาชีพทนายความที่แพร่หลาย ซึ่งทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาเป็นตัวแทนของคดีได้เป็นอย่างดี ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงเป็นประเทศหนึ่งที่เป็นสากลและนานาอารยประเทศได้ยอมรับว่ามีหลักประกันและผดุงความเป็นธรรมให้แก่ประชาชนได้ดียิ่ง

3. ความแตกต่างในการดำเนินคดีแบบกลุ่มในต่างประเทศ

การดำเนินคดีแบบกลุ่มนั้นมีความแตกต่างกับกลุ่มประเทศที่ใช้ที่ใช้กฎหมายแบบคอมมอนลอว์ กับกลุ่มประเทศที่ใช้กฎหมายแบบซีวิลลอว์ โดยลักษณะสำคัญของการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะต้องเป็นการที่ผู้แทนคดีดำเนินคดีแทนบุคคลอื่น โดยบุคคลเหล่านั้นไม่ต้องเข้ามาในคดี และไม่ได้มีการมอบอำนาจให้ดำเนินคดีแทนอย่างไร โดยผู้แทนคดีกับบุคคลอื่นนั้นเป็นผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำเดียวกันมีข้อเท็จจริงและข้อกฎหมายเดียวกัน แม้ลักษณะสำคัญหลักของการดำเนินคดีแบบกลุ่มจะเหมือนกัน แต่ยังคงมีความแตกต่างในเรื่องรูปแบบวิธีการ และหลักเกณฑ์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่ม ของประเทศที่ใช้กฎหมายคอมมอนลอว์ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย แคนาดา และกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ ซึ่งได้แก่ประเทศฝรั่งเศส เยอรมัน ซึ่งมีความแตกต่างนี้ได้แก่

1) ในการจัดให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม

กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ เช่น สหรัฐอเมริกา ได้จัดให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มเพื่อแก้ไขปัญหาหลักกฎหมาย วิธีพิจารณาความแพ่งในเรื่องการฟ้องคดีร่วมกันในกรณีที่มีเอกชน ซึ่งมีข้อพิพาทที่อยู่ภายใต้ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอย่างเดียวกันเป็นจำนวนมาก และการฟ้องคดีร่วมกันเป็นไปได้ยากและไม่เหมาะสมในทางปฏิบัติ (Difficult and Impretical) รูปแบบการดำเนินคดีแบบกลุ่ม จึงจัดเป็นกระบวนการวิธีพิจารณาความแพ่งอย่างหนึ่ง ซึ่งเอกชนคนใดคนหนึ่งมีสิทธิขอให้ศาลอนุญาตให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่ม สำหรับกลุ่มในประเทศที่ใช้กฎหมายซีวิลลอว์นั้นกำหนดให้มีรูปแบบการดำเนินคดีแบบกลุ่มมีขึ้นได้โดยอาศัยกฎหมายเฉพาะที่จัดให้มีขึ้นเท่านั้น โดยกำหนดให้สมาชิกที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายขึ้นอำนาจงานของรัฐเท่านั้น เป็นผู้ดำเนินคดีแทน จึงเป็นการแก้ไขกฎหมายสารบัญญัติเป็นการเฉพาะเรื่องที่ทำให้หน่วยงานของรัฐหรือสมาชิกที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายเน้นคู่ความในคดีแทนสมาชิกกลุ่มหรือเอกชนคนใดคนหนึ่ง โดยมีได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งแต่อย่างใด

2) คุณสมบัติผู้แทนกลุ่ม

ตามที่กล่าวไว้ในข้อ 1 ในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ได้กำหนดให้เอกชนหรือบุคคลใดๆ ที่มีส่วนได้เสียมีสิทธิอย่างเดียวกันภายใต้ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายอย่างเดียวกันสามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ ทั้งนี้ผู้แทนกลุ่มจะต้องแสดงให้เห็นว่าคนนั้นมีคุณสมบัติเพียงพอที่จะรักษาผลประโยชน์แทนบุคคลอื่นได้ เช่น ผู้แทนกลุ่มสามารถปกป้องผลประโยชน์ของกลุ่มได้อย่างเป็นธรรมและเพียงพอ แนวความคิดนี้กำหนดให้เอกชนสามารถฟ้องคดีหรือถูกฟ้องคดีแทนเอกชนรายอื่นที่อยู่ภายใต้ข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายเดียวกันได้โดยไม่ต้องมีการมอบหมายให้ดำเนินคดีแทนและโดยผลของคำพิพากษาจะผูกพันกลุ่มบุคคลที่เป็นสมาชิกของกลุ่มและถูกดำเนินคดีแทนทั้งหมด ทั้งนี้เอกชนผู้ดำเนินคดีแทนจะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าคนเป็นผู้มีคุณสมบัติเพียงพอที่จะรักษาผลประโยชน์ของสมาชิกในกลุ่มและสามารถดำเนินคดีแทนเอกชนรายอื่นได้ ในความคิดนี้เกิดขึ้นที่ประเทศอังกฤษ ซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ปรากฏในศาลแซนแซอริ ต่อมาประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำเอาหลักกฎหมายดังกล่าวของประเทศอังกฤษมาปรับใช้ โดยกำหนดให้มีรูปแบบการดำเนินคดีแบบกลุ่มโดยเอกชนในกฎหมายของรัฐบาลกลางว่าด้วยวิธีพิจารณาความ ส่วนในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ จะกำหนดให้เฉพาะหน่วยงานของรัฐหรือสมาคมที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายเท่านั้นที่สามารถดำเนินคดีแบบกลุ่มได้ โดยผู้เขียนไม่พบว่ามียกข้อยกเว้นกฎหมายที่อนุญาตให้เอกชนใดดำเนินคดีแทนได้ดังเช่นที่ปรากฏในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ซึ่งรูปแบบการดำเนินคดีแบบกลุ่มในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ จะไม่เรียก “Class Action” แต่จะมีการเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (Group Litigation) ทั้งนี้ กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ได้มีหลักเกณฑ์หรือเงื่อนไขในการกำหนดให้สิทธิแก่หน่วยงานของรัฐ หรือสมาคมที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายดำเนินคดีแทนเช่นกัน

3) การเยียวยาสิทธิ

ในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ กำหนดให้การดำเนินคดีแบบกลุ่มสามารถดำเนินคดีเพื่อเยียวยาสิทธิในลักษณะการเรียกร้องค่าเสียหาย (Monetary Relief) การกระทำหรืองดเว้นการกระทำโดยคำสั่งศาล (Injunctive Relief) หรือการรับรองสิทธิโดยคำพิพากษาของศาล (Declaratory Relief) สำหรับกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ในบางประเทศ เช่น ประเทศเยอรมันจะกำหนดไว้เพียงให้มีการดำเนินคดีแบบกลุ่มเพื่อให้มีการเยียวยาสิทธิในลักษณะการกระทำหรืองดเว้นการกระทำโดยคำสั่งศาลเท่านั้น

4) การกำกับดูแลการดำเนินคดีแบบกลุ่มของผู้แทน

ในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ นอกจากจะกำหนดหลักเกณฑ์การเป็นผู้แทนกลุ่มแล้ว ยังกำหนดหลักเกณฑ์ของการดำเนินคดีแบบกลุ่มเพื่อคุ้มครองสิทธิของสมาชิกกลุ่ม

บุคคลที่มีได้เข้ามาเป็นคู่ความในคดีด้วย เช่น (1) การบอกกล่าวแก่สมาชิกกลุ่ม (2) การยกเลิกการดำเนินคดีแบบกลุ่ม (3) การถอนฟ้องและการประนีประนอมยอมความ (4) การทำคำพิพากษา (5) อายุความ และ (6) ค่าใช้จ่ายในคดี รวมถึงการแก้ไขเปลี่ยนแปลงบทบาทของศาลและทนายความในการทำหน้าที่รักษาผลประโยชน์ทั้งของสมาชิกกลุ่มและคู่ความในคดีสำหรับกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ ผู้แทนกลุ่มคือหน่วยงานของรัฐหรือสมาคมที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายเพื่อประโยชน์ของสมาชิกหรือเพื่อประโยชน์สาธารณะ ซึ่งจะเข้าเป็นคู่ความแทนที่สมาชิกกลุ่มเสมือนเป็นคู่ความคนหนึ่งที่รักษาสิทธิของตนในการดำเนินคดี ดังนั้น การดำเนินคดีแบบกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายซีวิลลอว์ จึงมิได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งใดๆ ดังเช่น กลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายคอมมอนลอว์